

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

*Lær af fortiden - Lev i nutiden
Virk for fremtiden*

Aug./Sept. 1984

251. - 42. årgang

Hjem fra høst- arbejdet

*Jens Juel: Eggen om Jægers-
pris 1782. Hele billedet
63 × 77,5 cm. Statens Museum
for Kunst.*

**Medlemsblad for
Dansk Slægtsgaardsforening**
oprettet 5. juli 1941

Redaktion:

Hans Hviid, Færedammen 11, 5300 Kerteminde,
telefon (09) 32 14 61.

**Kasserer, sekretær og
annonceekspedition:**

Fru Inger Hansen, Bjerggaardsvænget 9,
2840 Holte - Postgiro 808 31 42
Tlf. (02) 80 25 37) mellem kl. 17 og 19).

Slægtsgaardsarkivet:

Adresse: H. C. Andersens Boulevard 4,
(2. sal t.v.), 1533 København V, telefon (01) 11 67 20.
Arkivar Margrethe Ransy, telefon (01) 37 73 22.
Arkivaren træffes på arkivet tirsdag og onsdag kl. 14-16
eller efter aftale.

Genealog Bo Johansen træffes hver torsdag kl. 15-16.00.

Foreningens revision:

Gdr. Vagn Mathiasen, Langerød, Fredensborg
Økonomikonsulent Peter Schon Andersen,
Nordsjællands Landboforening, Hillerød.

Landsstyrelsen:

LANDSFORMAND: Gårdejer Jens P. Petersen, (R), Thyrasvej 7,
4100 Ringsted, tlf. (03) 61 00 23.

Næstformand: Gårdejer Holger Buch Juul,
Ribevej 13, Ødsted, 7100 Vejle, tlf. (05) 86 50 21.

Gårdejer Peder Møller Frifelt, Frifeltgaard, 6870 Ølgod,
tlf. (05) 24 30 87.

Ovennævnte tre udgør bestyrelsens forretningsudvalg.

Gårdejer Jørgen Skoven, »Skovens«, Asdal, 9950 Hirtshals,
tlf. (08) 97 11 66.

Gårdejer Knud Raunkjær, Raunkjærgaard, Knudevej 3,
Lyhne, 6880 Tarm, tlf. (05) 25 00 11.

Gårdejer Peder Larsen, St. Engeborg, Ballingvej 5,
7800 Skive, tlf. (07) 52 24 85.

Gårdejer Aage Tolstrup, »Strangegaard« - Skarpeskadesvej 6,
3700 Rønne, tlf. (03) 99 92 77.

Gårdejer N. Sehested, Herredsvej 2B, Holmstol,
8883 Gjern, tlf. (06) 87 50 19.

Gårdejer Henry Stemmings, Hammelevej 23 - 8500 Grenå,
tlf. (06) 32 01 99.

Gårdejer Vagn Mathiasen, Solgaard, Toeltvej 4, Langerød,
3480 Fredensborg, tlf. (02) 19 38 37.

Formand for arkivudvalget:

Gårdejer Frede Falk Rasmussen, Vestervang - Marrebæk,
Tværvej 5, 4873 Væggerløse, tlf. (03) 87 73 57.

Gårdejer Thomas Dahlmann, Vandlingvej 122, Vandling,
6100 Haderslev, tlf. (04) 52 36 97.

Gårdejer Carl Martin Christensen, Badstrupvej 39, Badstrup,
5484 Uggerslev, tlf. (09) 85 11 74.

Gårdejer Meta Larsen, »Skovvang«, Præstøvej 107,
4640 Fakse, tlf. (03) 82 51 45.

Gårdejer Hans Peder Madsen, »Mariesminde«, Røjrupvej 41,
5550 Langeskov, tlf. (09) 97 23 21.

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, 5350 Rynkeby,
tlf. (09) 39 13 17.

Formand for bladudvalget.

Æresmedlem af landsstyrelsen.

Revisor Kr. Foged, København.
Æresmedlem af foreningen.

Landbo- kommissionen

Landbrugsminister Niels Anker Kofoed har vist sin handleedygtighed og den samlede regering sin forståelse for landbrugserhvervets aktuelle og meget vanskelige situation ved nedsættelse af 80'ernes landbokommission. Det var højst påkrævet, og et længe næret ønske i Slægtsgaardsforeningen er hermed gået i opfyldelse. De tidligere fremsatte bedømmelser - sidst af udvalget der skrev 1977-Betænkningen - slog slet ikke til overfor den krise i årene derefter der bragte mange nederlag og satte hele erhvervet på pinebænken. I de enkelte hjem og i landsbysamfundet truede og skete der omskiftelser som gjorde en omfattende kulgravning og megen nytænkning nødvendig, og om kommissionens virke, i lys af alt det negative der behersker tiden, bør der ikke være nogen tvivl.

Velkommen til de kvinder og mænd der nu skal trække linier for fremtiden så en ny morgenrøde kan skimtes. Der skal tænkes stort og handles forstandigt - hverken overoptimistisk eller ved modfalden pessimisme. Og fremfor alt er det nu ikke partipolitik det drejer sig om, men samfundsrelevante og vidtskuende meninger som skal sætte præg og bære fremad. Held og lykke med et arbejde der ikke i omfang og karakter står tilbage for de vigtige overvejelser der tidligere har givet dansk landbrug sin styrke og formåen - og vi kan her tænke på hele perlerækker af reformer over de forløbne 200 år. Måtte medlemmerne være sig bevidst den hele historiske og aktuelle mission de nu har fået til opgave at tjene.

Produktion, struktur, finansiering, skatter, lokalsamfund - og også uddannelse - skal nu til konstruktiv behandling. Om det først nævnte har Slægtsgaardsforeningen givet klare meninger og forslag til kende, og vi nævner også nu landbrugsuddannelsen. Den bør tilføres nye facetter af både praktisk og teoretisk art. Kort sagt større alsidighed og mere økonomisk viden, så kreditforeninger og pengeinstitutter får en større sikkerhed og et bedre grundlag for personbedømmelse, og så bør der skaffes udveje for en større og større udveksling af unge især mellem de nordiske landes landbrugsbedrifter og skoler, og Slesvig-Holsten burde medtages i denne pulje. Kommissionen bør forhandle herom med statslige myndigheder og organisationer disse steder. Hjemlandet kan give meget, men slet ikke alt til fremtidens landbrugere.

Vi venter på godt nyt for 1985. Det gælder dansk landbrugs udvikling i selvejets og familiebrugets tegn.

Jens P. Petersen

Landbrugets faglige og politiske problemer

Vi bringer her – som lovet i forr. m. – anden del af landsformandens store tale ved årsmødet i Maribo.

Når vi bedømmer landets og folkets situation er der både lys- og mørkesider. I vore slægtsgaarde er der gennemgående tilfredshed med de politiske ledelsesforhold. Regeringens brede samfundsforståelse tyder på en udvikling til bedste for de mange, og der er ingen tvivl om at hvis der gives den levevilkår som udspringer af en nøgtern holdning og et alsidigt udspil, er vi på vej mod lysere tider. Men det må nævnes, at vel megen ensidig og taktisk gøren og laden præger dansk offentligt liv. Partierne drejer og snurrer efter for godt befindende for at være imod, i alt for høj grad. Og der går splinter af folkestyret ved den megen Nej-tale og billige spillen bold med væsentlige sager. Vi vil herfra opfordre alle partier til at finde de mulige løsninger uden for mange traskasserier. Vi skal forankre og ikke løsrive os fra de faste holdepunkter. Vi beder de ansvarlige om at lade VS og alle fløjpartierne sejle deres egen sø - og ikke vise fejlagtige hensyn. Vi opfordrer regeringen til at holde ved i tømnen så den økonomiske retning fastholdes, men ikke sådan at der sættes indflydelse over styr ved indgreb der forstyrrer den sociale balance. Det skal holde det der nu er begyndt, uden sidevirkninger så den politiske kraft går tabt.

Og for dansk landbrug er der meget der er påkrævet. Den enkelte landmand har sin gerning og sin forpligtelse, og kravene er stigende til den daglige dont, men der synes at være en næsten utrolig vilje til stede til at lære, nyvurdere og til at omsætte alle fremskridt i det der gør at man kan fastholde erhvervsindsatsen. Kan de økonomiske forhold bedres er der grundlag for et gavnligt og nyttigt landbovirke, som under heldige omstændigheder vil kunne sammenlignes med det der skete for nøjagtig 100 år siden. Menneskene findes, hjælpemidlerne er lige for hånden og så må samfundet vise sin kompetance og evne til erhvervsstøtte af al styrke. Jeg nævner det forskningsmæssige og investeringsbetonede indadtil, og det handelspolitiske og internationale samtræk som der bør sættes på med stor dansk energi i og udenfor EF. Det er erhvervsbetingelserne der sætter brød på bordet alle vegne, bl. a. gennem den derved skabte størst mulige beskæftigelse. Det bør være et krystallært resonnement hos alle der har et ansvar. - Men landbruget skal over den første hurdle, og derfor er omgående hjælp nødvendig. Vi ser de mange auktioner over gode bedrifter og ved siden af en levofod i mange hjem der fører tanken hen på almuetilstande. Dette er unødvendigt, og det medfører også en apati hos den opvoksende ungdom og mindre landbrugsinteresse, og dette paradoksalt nok i en tid, hvor der ikke er alt for megen fortrøstning andre steder. Ledigheden hænger vore samfund og burde vel nok mere end det sker efterlyse ideer og tanker om det kommende samfund hvor arbejdstiden mindskes og fritiden øges. Der er fantastiske perspektiver i den næste menneskealders muligheder - men foreløbig ser vi mest farerne, som vi dog aldrig må lade dominere. Vi har set landbrugslove af stor værdi, og vi vil ikke undlade en tak for de lettelser der er forekommet, men vi må påpege at mere enighed om realistiske foranstaltninger er påkrævet. Rentedøden er det triste punktum for en måske fin indsats, og lånebetingelserne i fremtiden er alfa og omega. Her kommer den samlede økonomiske politik ind i billedet, og vil den blive fastholdt er rentefaldet forude, og jeg tror ikke dansk landbrug kan

leve med en rente der er over 10% uden at katastrofesignalerne er der vedvarende. Og om nødvendigt må offentlige midler støtte, så omkostningerne falder. I den forbindelse vil jeg gerne sige at socialiserende indgreb er uden enhver interesse. Vi kan ikke leve med en offentligt dirigeret jordbank der blander sig i erhvervs- og ejerforhold med måske ovenfra bestemte forpagtningskontrakter eller som skaber moderne fæsteforhold der gør landbruget til et andenklassers erhverv. Der skal være lydighed for lettelser, det er det afgørende, og her nævner jeg så ejendomsbeskatningen som minsandten nogle mener skal gøres tørre for at sikre en pensionsordning for nogle, og derved kløve leveinteresserne landbrugere imellem. Dette er alle aktuelle sager uvedkommende. Og socialdemokratiet bør standse denne snak. Lad denne beskatning få løbepas, dyrket jord bør totalfredes for særbeskatning. Og den nuværende regering har en særlig opgave her, uanset de politiske omstændigheder. Men lad det dog så blive fastslået, hvem der har skyld for manglende indsats. Jeg vil også pege på at stempelafgiften bør afskaffes ved førstegangshandler hvor den nye landmand sætter bo uden spekulation, men for at skabe en selvstændig levofod. Man må dog kunne forstå en så simpel betingelse for at komme i gang. Kald det en lille sag, men den er stor for den enkelte i startfasen. Og hvorfor skal formueskatten være en straffeforanstaltning der pumper større og mindre landbrug for en vedligeholdelsesmulighed, og som er en kulturel ødelæggelsesfaktor der sletter værdifulde monumenter landet over. Tilfældet fra Møn kan sætte en selvforstærkende reaktion i gang.

I det hele taget skal vi værne om værdierne fra husmandsstedet til grevens slot. - Og her vil jeg så gerne sige, at landbrugsstrukturen er meget væsentlig for danske landbrug. Vi ønsker ikke kvælertag på det der består og en alsidig størrelsesstruktur giver det bedste folkelige billede af et bondevirke også i fremtidens Danmark. Flest mulige selvstændige må være målet fortsat, og derfor er bopælskravet en afgørende ting med et passende jordtilliggende, formentlig ikke under 3 ha. Det vil give et arbejdsgrundlag jævnsides med en erhvervsindsats andet steds, fastholde et landbrugsmønster så vi fortsat kan se en bred jordbrugsdyrkende kreds af interesserede. Vi bør ikke have noget imod deltidslændmænd, og ikke sætte skel og skabe voldsom stordrift, blot udfra et økonomisk velbefindende for nogle der ved. Vi tror også at sammenlægningsgrænsen ikke bør overstige 100 ha med de dispositioner som der må være mulige, men administreres yderst stramt. Et dansk landbrug i et levende landskab uden de store forandringer og præget af selvejet og familiedrift må være et mål så langt vi kan se. Vi er kommet langt nok med kun godt 100.000 landbrug. Vi opfordrer til enighed om kommende ændringer i landbrugslovgivningen, idet man ser bort fra ensidige løsningsmodeller skabt i et kontormiljø hvor der ikke er udsigt til det grønne.

Og så beder vi de store landbrugsorganisationer om at finde frem til slutninger der harmonerer med deres store fællesinteresser. Man er ikke langt fra hinanden, og samgangen i landbrugsråd og mange andre steder bør gøre skridtene ens. Og tiden burde også være inde til en fælles erhvervsorganisation, men lad os ikke spille tiden med at være urealistiske.

Vi har i 1983 peget på at vilkårene er så forandrede og fremtidsudsigterne så uklare, at man burde gå den halvt hemmelige kommissionsvej for at analysere og tilrettelægge lovgivningen ved forslag i mangeartede retninger, og lade brede kredse øve indflydelse i en ny landbokommision. Alt det der skete i 70'erne og som førte til betænkningen i 1977 er lidet værd nu og både indre og ydre omstændigheder viser hen til en ny kulegravning. Vi gentager fra vort årsmøde, at regering og partier bør beslutte sig nu og udarbejde et bredt kommissorium der bl. a. også bør omfatte landsbyproblematikken i bredeste forstand. En større ensomhed breder sig mange steder og selv om miljøet nok har sine beroligende og også skabende kvaliteter, skal den danske landsby ikke blive et stille sted hvor gadekærstemningen hersker. For så bliver der for stor afstand til andre rørelser. Det kunne f.eks. være, at et udspil fra en kommission kunne befordre kommunale initiativer så i hvert fald befolkningstallet kunne holdes og også øges på bekostning af en centerudvikling kommunalt. Den er alt for omfattende, vore store og mellemstore byer er store nok. Økonomiske lettelser på landet ved billigjorte udstykninger er ikke kommunalt uoverkommeligt. Og så skal det nævnes at skolen, håndværkeren og den handlende ikke er en nødvendighed alene i byen. Og apropos landsbyen vil jeg foreslå, at de erhverv der nu er i fare dér kommer befolkningen meget mere i møde end hidtil sket.

Forståelse er altid godt og kunderne burde plejes meget mere på landet. Købmanden f.eks. burde vise sin kundevenlighed ved at forklare om sine dispositioner og tage initiativ til valg af et kunderepræsentantskab i landsbyen, som blev orienteret nøje om prispolitik, omkostninger, investeringer og nye varetilbud.

Og derfra kunne så spredes ny viden til alle kunder et par gange om året ved at bruge forsamlingshuset til et kaffesamvær, hvor der blev givet besked. Jeg tror godt færden mod supermarkedet i byen kunne standses ved et nysyn hos de erhvervsdrivende på landet. Bolden er hermed givet op.

Og så nævner jeg kort den 14. juni og Europasamarbejdet. Det bør blive en plusdag for fællesskabet for at fæstne det, og for at stoppe de sprækker som uansvarlige forårsager. Vi kan erhvervsmæssigt og nationalt ikke leve i et helt åbent system hvor alles krig mod alle er en dårlig mulighed. Det har vi lært nok om, vi har stor viden om alt dette. Landbrugsvarer og andre varer fra Danmark kan ikke finde god afsætning i et marked hvor to parter alene skal afgøre noget. Der bliver den ene sorteper, og det gælder også selv om fællesmarkedet eksisterede uden Danmark. Den 14. juni er også dagen, hvor vi siger ja til fællesskabet, til EF og til et aldrig mere stridende Vesteuropa. Så langt er vi nået trods modsætninger, der dog altid fører over i et kompromis. Det ved vi, og det siges også med de sidste måneders mærkelige holdninger i erindring.

Vi opfordrer alle danske landboere og andre til at møde op og støtte de partier og personer der har det positive standpunkt og ikke viger for gammel tankegang. Lad den venstre-infiltrerede nej-bevægelse blive sat tilbage i stemmetal og mandatmæssigt så Danmark politiske repræsentation bliver lig med de andre landes - nemlig alene positiv. Et kryds at sætte den 14. juni, og et ja at meddele derved, enhvers forpligtelse, og dette siges uden at ville ensrette, alene for at gavne en fælles stor sag.

Med disse ord tak fordi så mange har villet støtte slægtsgaardsarbejdet i året og fra tak til tro er der ikke langt. Og jeg tror at vi kan bevare en sund og livskraftig forening med mange bag.

Et landbosamfund lever ikke af kroner alene, og består bedre jo videre vi skuer. Og lad os prøve at skue vidt for derved at bevare og udbygge landbokulturen der bygger på bondestandens nedarvede århundredår gamle bestandighed overfor det der blev

erkendt som værende godt. Og deraf voksede det trods underkuelse og nød frem til større erkendelse, til den daglige brug af næver og forstand, til et samfundsopbyggende virke - til løsnings og forpligtelser overfor kirken, skolen og næsten. Huset og gården var startpunktet for enhver ny generation, og udsynet strakte sig til det nationale og udover grænser. Der er blevet tjent godt, men tjenester standser ikke ved nogen punkter, de trænger videre og bliver til nye tjenester. Og sådan tegner fremtiden sig bedst for den der er fra hus og gård, fra landsby og egn. Vi skal huske, at vi skal altid tjene det vi tror er godt.

- Det er en forpligtelse.

Jens P. Petersen.

EFTERSKRIFT:

I sin beretning i Maribo kom Jens P. Petersen midt under konflikten med følgende aktuelle kommentar:

Vi vil også herfra henvende os til det offentlige livs repræsentanter og til organisationsledere med en indtrængende henstilling om, at pleje de opnåede goder og styringsmekanismen i samfundet, uden at forfalde til ulovligheder, åben kamp og knægtelse af de personlige friheder. Den sidste uges meningsløse og nedbrydende aktioner er uværdige og varsler om en mentalitetsændring, som er ødelæggende for handlinger, der bærer fremad.

Vi opfordrer til besindigheder i fremtiden og til værn om den enkeltes selvbestemmelsesret, uanset placering i offentlig og privat virksomhed. De politisk ansvarlige bør herefter være parate til indsats, såfremt love og aftaler trædes under fode, og retten bøjes ved tvang og magt efter svage ledes og gadens krav. Vi tager afstand fra Socialdemokratiets, SF's og VS's katastrofale og uforsonlige holdninger, der afgørende svækker folkestyrets og arbejdsmarkedets muligheder for at fremme en sund udvikling.

J. R. P.

Et Slægtsgaardsbesøg

Politikens redaktion rettede i juni måned henvendelse til Slægtsgaardsforeningen, idet man ønskede at skildre en gårds historie og høre om forpligtelserne overfor forfædre og også for at vide noget om en nutidsbondes syn. Det medførte en stor reportage i bladet fra 18. juli. Politiken besøgte gdr. Johs. Nielsen og fru Tove på Ejlekærgaard i Farendløse og præsenterede også sønnen - Søren Nielsen - der nu er syvende generation på gården. Artiklen viser en dansk landmands kærlighed til sin gerning og samtidig historisk sans og glæde ved at tjene både i stald og mark. Johs. Nielsen fik fremført mange gode tanker og læserne må have fået et værdifuldt billede af et landmandsvirke.

Tak til Ejlekærgaards engagerede og levende forpligtende slægtsgaardsfolk.

Jens P. Petersen

Danske sagn - enestående i europæiske kulturhistorie

Når man i dag kan konstatere, at der i arkiver og samlinger findes en uoverskuelig mængde af gamle danske sagn, eventyr og viser, skyldes det først og fremmest, at der overalt i landet fandtes mennesker, som sørgede for, at den danske folkedigtning overlevede. Sagn og eventyr blev fortalt igen og igen. Viserne blev sunget i hverdag og fest. For disse folk var det folkelige traditionsstof en naturlig og levende del af tilværelsen. Mange af disse mennesker blev »meddelere« til folkemindesamlere, som sørgede for, at det hele blev nedskrevet og bevaret.

På dette område er navnet Evald Tang Kristensen et kapitel for sig i dansk folkelig tradition. Han var født i 1843, blev uddannet som lærer og besluttede tidligt, at han ville indsamle gamle folkeminder, selv om han næppe havde forestillet sig, hvor omfattende dette arbejde skulle blive. Han havde det held at få sit første embede i Gjellerup i Hammerum herred, en egn, der var rigere på folkelige overleveringer end de fleste, og hvor for eksempel folkeviser havde levet uforstyrret siden middelalderen, fra mund til mund, fra slægt til slægt.

Det blev til et langt liv med indsamling af stof og udgivelse af artikler, skrifter og bøger. Den samlede trykte produktion kom til at fylde på række ca. to løbende meter. Alligevel findes der et uhyre omfattende stof, som ligger utrykt i Dansk Folkemindesamling, samlet på lange vandringer rundt i landet.

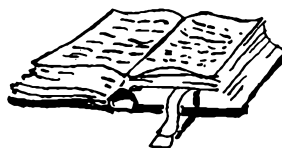
Evald Tang Kristensen

I denne enorme livslange indsats står værket »Danske Sagn« som det største. Det udkom 1892-1901 og er nu genudgivet på Nyt Nordisk Forlag i fotografisk optryk, suppleret med endnu et bind med oversigter og registre. I sammenligning med dette værk (syv bind) blegner alle andre danske sagnudgivelser. Det er en hel verden for sig at trænge ind i, og det kan kun den enkelte selv gøre. Intet referat slår til. Selv ikke de store europæiske kulturområder kan opvise magen til.

Det er et vidnesbyrd om den samlede sagnoverlevering på dansk og dermed også endnu en bekræftelse på den historiske baggrund for Danmark som nationalstat. Sagnene fortæller om den måde, dette folk husker og bearbejder sin historie på. De fortæller om at handle ret og galt og følgerne heraf. Sagnene fortælles som sandhed. Noget blev der troet på, andet ikke. Noget blev taget alvorligt af nogen, mens andre lo deraf. Men for alle gav stoffet eftertanke og selvforståelse.

Her oprulles så hele registret: Ellefolk, nisser, lindorme, varulve, varslere, kæmper, hellige kilder, sagn om skatte, gårde, byer og steder, om herremænd, præster, røvere, spøgeri og genfærd, sygdomme, kloge mænd og koner, hekse og trold.

Med »Danske Sagn« beskriver Evald Tang Kristensen, hvad den danske almue troede og tænkte, om dens dybere liggende tanker og forestillinger. Udtrykt på nudansk: En fornem samling essays, ordnet og registreret, værd at vende tilbage til gang på gang året rundt.

Et par af Anders Madsens trylleformler.

For indvortes brystsvaghed:

Tag 1 pægl mjød og kom 1 madskefuld smør i og lad det koge vel tilsammen i en potte og drik det som varmt som muligt, når du går til sengs, og dæk dig nu til med klæderne at du ej bliver kold.

For kolden

Tag 9 slags bark, hvoraf den ene skal være hyldebark, skrab det yderste af, sæt den på en pægl brændevin og grav den ned i jorden under en hyld, lad det stå i 24 timer, tag det op og drik hver dag, når kolden begynder en god portion.

Holsmose

I det nedenstående beretter fhv. skoleinspektør Laurits Gotfredsen om den tredje af de fire langelandske slægtsgårde. En levende fortællekunst gør beretningen spændende og interessant.

Mor var født den 30. oktober 1866 på Holsmosegården i Snøde, min morfars ejendom. I udkanten af gårdens branddam voksede den store kurvplante Stor Alant (*Inula Helenium*), som i den lokale dialekt hed »Holdsur« . Den kom igen år efter år, og det må være den, der har givet gården navn. Naturligvis blev alle familiens medlemmer kaldt Holsmose; min morfar Peter August Hansen hed alle vegne Peter Holsmose.

Det var den sydøstligste af byens gårde, og da den altså lå øst for bygaden, blev den ikke flyttet ud. Dens marker gik i en lang, lige stribe fra gården og ned til byens fælles tørvemose yderst ved stranden, »Stempeds Mose« (p udtales ikke). Marknavnene forekom mig mærkelige, »Mads-Have«, »Gammel-Have«, »Sties Laaning«. Yderst ved mosen endte det i »Banken«, hvis gamle navn var »Trellebjerg« .

Stuelængen lå syd i gården, orienteret øst-vest. Den havde brunmalet bindingsværk med fugede tavler af gule sten, og hele gården var ståtækt. Haven var stor og meget velholdt. I østkanten stod en række gamle, meget høje popler, der kunne ses langt til søs, og som fiskerne derfor brugte som pejlemærker.

Min morfar var født på Holsmosegården den 28. august 1830. Måske var det fra fødselsmåneden, han havde fået sit mellemnavn, der ikke var gængs på egnen. Han underskrev sig altid P. A. Hansen.

Da han skulle være soldat, blev han rekrut ved et infanteriregiment i Rendsborg, og dertil blev han indkaldt, da han i 1864 skulle gøre krigstjeneste. Det var en vanskelig tid for min mormor, som han var blevet gift med i september 1860. Hun sad med et par småbørn og skulle nu forestå gårdens drift, men hun fik sin yngre bror »Onkel Jæens« fra Kulepile til at være forkarl, mens min morfar var i felten. Morfar deltog i forsvaret af Dybbølstillingen, og en dag gik det rygte i byen, at han var faldet. Onkel Jens hørte det, men tav stille og sparede derved min mormor for dybe bekymringer. For øvrigt kan jeg ikke mindes, at jeg nogensinde har hørt min morfar berette om krigen.

Jeg husker ham som en meget venlig, men også meget bestemt mand. Måske var det ikke helt ubegrundet, når Holmoserne fik ord for at være lidt stejle.

Min mormor, Mortine Caroline Hansen fra Kulepile i Simmerbølle Sogn, var en meget rolig og ligevægtig kvinde. Jeg kan endnu mindes den ganske specielle duft i hendes køkken: kardemomme. Hun brugte enkelte »fremmede« dialektudtryk, der røbede, at hun stammede fra et af øens midterste sogne.

Peter August Hansen må have overtaget Holsmosegården omkring 1860, da han giftede sig. Årstallet står på urskiven. Om gårdens overgang til selveje ved jeg intet, men det må være sket 1890 eller kort efter. Han sad som gårdens ejer til sin død den 11. juni 1907. Han var en ivrig og driftig landmand, der navnlig var interesseret i sin kvægbesætning. Han var meget agtet og for øvrigt en meget smuk mand.

Forældrene var Niels Hansen (II), der var en søn fra sognefogedgården (nu Grevegården), og som ved ægteskabet med Anne Nielsdatter var blevet mand på Holsmose. De to ægtefæller er altså vokset op på to nabogårde. Niels Hansen (II), skal der senere vendes tilbage til, men det skal lige nævnes, at han naturligvis kaldtes Niels Holsmose, medens hans svigerfader Niels Nielsen meget praktisk gik under navnet »Den gamle Niels Holsmose« .

Det blev i dennes tid, udskiftningen fandt sted. Selv om gårdens beskrivelse i udskiftningsprotokollen, bortset fra de tidligere nævnte gamle marknavne, ikke er meget interessant, skal den her gengives:

»Niels Nielsens Lod grændser i Nord til Christen Hansens, i Øster til den fælleds Tørvemose og hans Nielsens Lod, i Sønder til Hans Nielsens Lod, i Vester til Gaarden.«

Holsmosegården lå ikke umiddelbart ved bygaden. Mellem Christen Hansens gård og hans jorder førte et smalt og ret stejlt stræde dertil.

»Den gamle Niels Holsmose«, f. ca. 1756, var ca. 1784 blevet gift med den 4 år yngre Anne Christine Nielsdatter, der opnåede en alder af næsten 90 år. De fik en stor børneflokk. Anne var den næst yngste af de 8; hvorfor det blev hende og ikke hendes yngre broder Jørgen Mathias, der overtog gården, vides ikke. Hendes ældre broder Hans, f. 1788, var i 1810 soldat ved Kronens Regiment, medens brødrene Niels og Christian begge i 1821 tjente ved Kongens Regiment.

I 1787 er både Niels Nielsen og Anne Christine opført på Holmosegårdens liste med deres 2 år gamle datter Maren. Gårdens »husbonde« var Niels Hansen (I) og »madmoderen« Ellen Margrethe Nielsdatter, han i første og hun i andet ægteskab. Det tyder på, at Ellen Margrethe som ung enke har siddet med fæstet. Hun er født 1717; hendes mand var 10 år yngre. Han levede endnu 1801 som aftægtsmand på gården som »deres Søn«; han er altså født på gården og har hentet sin kone hos en anden Niels. Han levede til 1826 og har således i 20 år kunnet dyrke sin gård fri af fællesskabet.

Herefter hører vi intet mere om familierne på Holmosegården, og vi genoptager tråden til Niels Hansen (I) fra sognefogedens gård.

★

Om sognefogedgården i Snøde hedder det ved udskiftningen i 1806:

»Hans Nielsen, som staaer for Hartkorn 5 Tdr. 2 Skp. - Fdk. 2^{2/5} Alb. Hans Lod grændser i Nord til Niels Nielsen og den fælleds Tørvemose, i Øster til Stranden og Rasmus Hansens Lod, Vester Gaarden og Gaden har virkelig indhold 519684« Kva-dralen, ca. 37 Tdr. Land.

På tællingslisten år 1800 er sognefoged Hans Nielsen 37 år, hans kone Frederikke Nielsdatter 41. Foruden døtrene Sinder og Anne havde de sønnen Niels Hansen (II) på Holmosegården. Senere fik de endnu en søn, Hans Jørgen. Han arvede både gården og sognefogedværdigheden, og sidst i 1800-tallet gik atter begge dele i arv; hans søn Lars Jacob Hansen blev den sidste sognefoged i denne gård.

Frederikke Nielsdatter var født på gården i 1760. I 1787 tjente hun i Syringgården men hun må kort efter være blevet gift med Hans Nielsen fra Tryggelev, hvorefter de har overtaget hendes fødegård. Hun skal have været en djærv bondekone, der ikke manglede svar på tiltale. Da således Hans Nielsen efter udskiftningen havde modtaget Dannebrogskorset, mødte Frederikke en søndag ved kirken Nedergårds ilde ansete forvalter Kastrup, der spydigt bemærkede: »Der er nok en fugl, der har tabt en klat på din mands frakke, Frederikke!« Hertil svarede hun rapt: »Hellerne dannebrogsmænd med ære end tremærksmand med skam!« Som tremærksmand betegnede man på den tid en person, der var ikendt en bøde på 3 mark i en sag, der drejede sig om ærlighed. Dette var overgået Kastrup, og nu havde hun sat ham på plads.

Også hun nåede en høj alder; hun døde som aftægtskone den 27. juli 1847 efter at have været enke i 7 år.

Frederikke Nielsdatters række af forfædre kan følges langt tilbage, men selv om det i det væsentlige kun kan blive en navneopremsning, er den dog værd at følge, da den rummer visse interessante punkter, ikke mindst i slutningen, der viser tilknytningen til Holsten. Hendes forældre var Niels

Godtfredsens (II), 1721-91, og Sinder Pedersdatter, 1731-87. Vi vender senere tilbage til hende. Niels Godtfredsens (II)'s fader var Godfred Nielsen, 1670-1752, gift med Kirsten Marie Christiansdatter af slægten Mumme fra Haderslev. Hendes mor hed Mette Frederiksdatter. Godfred Nielsens far var atter en Niels Nielsen, 1640-1707, gift med Mette Jørgensdatter, og endelig standser oplysningerne om denne gren ved Niels Godtfredsens (I), der faldt i kampen mod svenskerne 1659.

Sinder Pedersdatter, der kom til gården i Snøde, var født i Vindeby, datter af Peder Michelsen, 1681-1755. Hendes mor var Marie Dorthea Nielsdatter fra Havegården i Illebølle, 1702-56. Det er hendes slægt, der rækker længst tilbage. Faderen var Niels Iversen på Havegården, f. 1668, den 21. januar 1744, moderen Augusta Margrethe Wardinghausen, f. i Rudkøbing 1689, d. i maj 1743. Med hende er vi nået frem til »Langelands Gøngenhøvding«, Hans Christopher Wardinghausen, som skal blive genoptaget, når vi har beskæftiget os med Niels Iversens ophav.

Han var søn af Iver Kierudsen på Guldborggården i Illebølle og Karen Heichsen, f. 1635 på Lundsgård ved Kerteminde, d. på Guldborggård den 7. december 1715. Hendes far forpagter på hovedgårdene Lundsgård og Rørbæk.

Endelig sad Iver Kierudsens far Kierud Iversen som selvejer på Svalebøllegård; han var født ca. 1580.

Flere af de her anførte navne synes at pege mod Synderjylland.

★

Om Hans Christopher Wardinghausen, kaptajn eller ritmester, har der rundt om på øen i århundrederne efter krigen 1659-60 gået en mængde frasnagn, nogle tilforladelige, andre udstyret med årenes pynt, men Vilh. Lütken kalder ham »en af de dristigste og mest forvovne« blandt de officerer, der deltog i forsvaret af Langeland. Da øen i foråret 1659 var helt besat af svenskerne, trak Wardinghausen over til Lolland. Hårdt såret i en træfning faldt han i svensk fangeskab, hvor han tilbragte et års tid.

Efter krigens slutning vendte Wardinghausen tilbage til Langeland. Han blev i Rudkøbing gift med Maria Dorothea Nissen, datter af inspektør ved Grevskabet Langeland Thomas Nissen, f. i Neuminster, senere tolder i Rudkøbing. Wardinghausen efterfulgte sin svigerfar som inspektør på Tranekær, senere også som tolder i Rudkøbing. Han blev meget anset og afholdt af øens befolkning på grund af den meget store hjælpsomhed, han lagde for dagen, da bønderne kæmpede for at genoprette deres eksistensmuligheder efter fredsslutningen. Han købte selv flere ødegårde, som han rettede op, og blev efterhånden en holden mand.

Wardinghausen var født i Rendsborg den 19. juni 1635 og døde i Rudkøbing den 6. febr. 1695. Hans liv og bedrifter er omtalt i flere litterære arbejder, mest indgående i Harald Kier: Stamtavle

over Familierne Wardinghausen og Lollesgård. Han redegør i dette lille skrift for Wardinghausens talrige efterslægt på Langeland.

H. Plethrn - 2/

Gården Holsmose ca. 1900.

Mor var født den 30. oktober 1866 på Holsmosegården i Snøde, min morfars ejendom. I udkanten af gårdens branddam voksede den store kurveplante Stor Alant (*Inula Helenium*), som i den lokale dialekt hed »Holdsurt«. Den kom igen år efter år, og det må være den, der har givet gården navn. Naturligvis blev alle familiens medlemmer kaldt Holsmose; min morfar Peter August Hansen hed allevegne Peter Holsmose.

Dansk Slægtsgaardsforenings arkiv beretter om:

Laur. Larsens Samlinger til Asnæs og omliggende sognes historie

Gave fra Laur. Larsens enke, Søndervang 18, Roskilde, d. 11.12. 1963.

Manna Petersen Underøds optegnelser. Delvis trykt i »Folkeliv i Ods Herred« s. 61 ff.

Kladdeoptegnelser, de fleste fra lærer Lars Andersen, Høve, med folkloristiske og personalhistoriske optegnelser.

En særlig samling folkeviser.

Familiebrev, slægtsoversigter fra Ods Herred og omliggende herreder.

Embedsbog fra Asnæs og Høve skole.

Optegnelser vedr. lærer Niels P. J. Høberg, Høve Skole.

Udskrift af kirkebøger i Ods Herred.

Optegnelser af Rasmus Pedersen vedr. krigen 1864.

Opsats vedr. Ods Herreds postvæsen.

Fotos.

Laurits Larsen, født 26.10. 1880 i Hønsinge, Vig sogn, søn af Hans Larsen. Død 12.1. 1956 i Roskilde.

Tømrer Laurits Larsen var en flittig forsker af sin slægts og Asnæs sogns historie og brugte al sin fritid på at arbejde med disse emner.

Oplysningerne om ham stammer fra hr. Knud Sørensen, St. Agnesvej 14, Roskilde, som i sin tid afleverede samlingen til Slægtsgaardsarkivet.

Els-M. Ransy

Frk. Henriksens samlinger i Slægtsgårdsarkivet

Gave fra frk. Karen Kirstine Henriksen, f. 1.3. 1880 på Lergravgård, Øde Førlev, telefonistinde i København. Papirer vedr. anexbonde i Fladså, Povel Rasmussen, f. 17.17, d. 1768. Slægten fra Fladså, breve vedr. familien, skudmålsbog for Jens Henriksen Hasle, bogen: Henric Enevoldsen (1705-1772), skovfoged i Rondenom i Terslev sogn og hans efterkommere, samlet af Karen Kirstine Henriksen, Kbhvn. 1934, samt manuskri. til bogen.

E.M.R.

Om Hosekræmmerne - En oplysning

I forbindelse med Edvard Andersens spørgsmål kan jeg oplyse, at de særlige rettigheder til Hannerum Herreds hosekræmmere (»Uldjyder«) stammer fra et kongeligt rescript, underskrevet af kong Christian 30. jan. 1741. Det omfattede iøvrigt også Bøvling, Lysgaard og Ulf herreder.

De pågældende kunne frit handle deres i herrederne hjemmeforarbejdede varer. Efter næringsloven af 1857 og siden af 1931 skete der ændringer, men stort set fortsatte uldjyderne deres færden og laden ind til efter 2. verdenskrig. I H.P. Hansens bog »Spind og Bind« (1947) er mange fortællinger og anekdoter om hosekræmmerne og deres handel i andre landsdele (også på øerne).

Venlig hilsen Richard G. Nielsen

Fra Arbejdsmarken

SLÆGTSGÅRDSFORENINGEN

»SJÆLLAND SYD«

havde 3. juli samlet 115 medlemmer til ½ dags tur.

I parken på »Holsteinsborg« bød grev Ulrich Holstein velkommen og fortalte om grevskabets tilblivelse og beliggenhed i landskabet.

H. C. Andersens nære tilknytning til »Holsteinsborg« blev omtalt, mange af hans eventyr har han jo enten hentet inspiration til eller skrevet her.

I den smukke kirke, som nu benyttes som sognekirke, hørte vi om familiens nære tilknytning til kongehuset gennem tiderne.

I borggården og på gården »Snedinge«, hvor vi sluttede efter en dejlig køretur gennem godsets skove, så vi tydeligt at fredningskravene hviler tungt på vore store godsets ejere.

Eftermiddagskaffen drak vi i Eggeslevmagle forsamlingshus.

Hos Ingrid og Jørgen Andersen, »Højstrupgård« blev vi inviteret indenfor i stuen.

»Højstrupgård« var den sidste fæstegård i Danmark og familien havde fuldt bevaret minder fra gamle dage.

Jørgen Andersen fortalte gårdens og familiens historie, en fantastisk oplevelse, vi var dybt imponeret over Jørgen Andersens fortælleevne.

Den medbragte mad nød vi i forsamlingshuset, og efter et par timers dans til ????? Olsens gode musik, kunne formanden Meta Larsen slutte af med tak for en dejlig dag.

DANSK SLÆGTSGAARDSFORENING I RIBE OG RINGKØBING

arrangerede en sammenkomst for medlemmer i de to amter

Torsdag den 26. juli kl. 19.30 besøgte først Knud Borgen Uhre, Uhregård, Uhrevej 3, Tistrup (gammel slægtsgaard i skønne omgivelser).

Derefter var der kaffe i Ølgod Kulturhus.

Efter kaffen viste kustode Arne Rasmussen rundt og fortalte om Ølgod Museum som sammen med bibliotek m.m. findes i Kulturhuset.

Ølgod Museum er bl.a. kendt for dets lokalhistoriske samlinger og arkiv.

Mødet blev afholdt under god stemning. De 35 deltagere, der alle gav udtryk for, at de havde haft en god dag.

DANSK SLÆGTSGAARDSFORENING NORDSJÆLLANDSKREDS

afholdt lørdag 14. juli udflugt til Sandflugtsområdet ved Tibirke og Tisvilde Hegn.

Man samledes hos Birthe og Erik Petersen, Rønnekildegård til et veldækket kaffebord, efter at man havde beundret haven, hvori der findes mindsten med de tidligere ejers initialer og årstal, og Erik Petersen gav ved kaffebordet en interessant redegørelse om slægtens og gårdens historie.

Herefter kørte man til Nordsjællands Naturmuseum og derfra til Sandflugtsmonumentet, som rejses 1738 til minde om sandflugtens endelige bekæmpelse efter den havde raset i 150 år.

Derefter kørte man til Tibirke kirke, hvor menighedsrådets formand Valdemar Schlosser fortalte om kirkens historie. Kirken er det eneste der er tilbage af den oprindelige Tibirke landsby, som blev begravet under sandflugten.

Efter at man også havde været på Asserbo Slotsruin, samledes man til fællesspisning i Ramløse Forsamlingshus, og efter denne holdt gdr. Niels Pedersen, Kregme et udmærket foredrag om sandflugten og dens bekæmpelse som blev ledet af tyskeren Johan Ulrick Røhl.

De 50 deltagere sluttede derefter en vellykket udflugt.

Fra Boghylden

Livet i Klokkergaarden

Hverdag og fest på landet

Bogen om »Livet i Klokkergaarden« blev i sin tid til ved samtaler mellem præsten og folkemindesamleren Frederik Lange Grundtvig (søn af N.F.S. Gr.) og bondesønnen Lars Rasmussen, der havde en knivskarp hukommelse og derfor kunne lægge op til en minutiøs gennemgang af gården, dens bygninger, indretning og redskaber og husgeråd samt af arbejdet året rundt inde og ude. Nyt Nordisk Forlag har genudgivet værket og ladet forskere og folkemindesamlere vurdere og uddybe stoffet. Dermed er det blevet et ypperligt og interessant bidrag til dansk landbo- og kulturhistorie.

Stammoderens genvordigheder

Gdr. Poul Vang Larsen, der tidligere har fortalt om sin slægt i Nordsjælland fortæller her om sin formoder Kirsten Pedersdatter og hendes skæbne.

Den gæve bonde Peder Hansen i Øverød blev i 1866 valgt ind i Rigsdagen. Samme år fik han udgivet et skrift på 40 sider. På titelbladet står: »Nogle historiske Optegnelser, især om Kjøbenhavns Amts Rytterdistrikt, ved P. Hansen. Et Indbydelsesskrift til Hundreårsdagen på Klampenborg den 28de Maj 1866«.

Man fejrede, at bønderne i amtet nu havde været selvejere i 100 år.

P. Hansen var søn af sognefoged Hans Nielsen i Farum, og i 1874 flyttede han tilbage til sit fødesogn, da han overtog Skovmosegård i Bregnerød, hvor hans svigerfar Ole Larsen var død.

Ole Larsen havde fået gården i 1831, da han ægtede den unge enke Karen Sofie. Det fortælles, at hendes første mand på sit dødsleje havde rådet hende til at gifte sig med Ole Larsen fra Holte, så ville børnene og gården komme i gode hænder. Deri fik han ret. Slægten forblev på gården til P. Hansens sønnesøn døde ugift i 1979.

Det var ellers en frodig slægt. P. Hansens kone Sofie var ud af en søskendefolk på 11. (En af dem blev min morfar). P. Hansen havde 10 børn. Hans søn Valdemar Hansen, der overtog gården, fik 7 børn. Han havde i nogle år den højst ydende kvægbesætning på Sjælland. (Undertegnede kom da på gården som kontrolassistent).

P. Hansens ældste søn rejste til Vestindien, der døde han 21 år gl. i 1878. Samme år d. 17. juli blev den ældste datter skudt i et jalousidrama. Det var deres guvernante, der i fortvivlelse skød hende med en revolver, hvorefter hun skød sig selv. Datteren blev ramt 2 gange, men overlevede. Hun døde 5 år senere.

Endnu en søn rejste til Amerika.

Efter disse chok begyndte P. Hansen at interessere sig for slægten. Både han og hans kone var oldebørn af den dygtige sognefoged Lars Nielsen i Stavnsholt.

P. Hansen fik udgivet oldefaderens dagbog i 1879. Han så at hele sognet var een stor familie. Næsten hvert sted var der efterkommere enten efter sognefoged Lars Nielsen eller af en af hans søskende. De havde altså alle samme stamfader - Niels Olsen, der i 1731 fæstede gård nr. 1 i Farum. P. Hansen gav sig til at registrere denne store slægt, der nu var ved at spredes over hele kloden. Han fik det trykt efterhånden i små hæfter med titlen »Familieminder og Erindringer fra Farum og Omegn«, men han blev knapt færdig, inden han døde i 1883. Det var ikke muligt med kirkebøgerne, som han brugte at komme længere tilbage. P. Hansen fandt hverken stamfaderens eller stammoderens oprindelse. Han regnede med, at Niels Olsen var søn af en skrædder, fordi man vidste, at han havde tilnavnet »Skrædder«.

Nu er det lykkedes - ved hjælp af skifterettens protokoller at finde flere generationer længere tilbage. Alle stamfaderens forfædre var bønder. Tilnavnet »Skrædder« kom af, at Niels Olsens far, Ole Pedersen, blev en uarbejdsdygtig invalid, og derfor blev regnet for en skrædder og kaldt »Ole Skrædder«. Sønnen blev kaldt »Niels Ole Skrædders«.

Her skal kun berettes om een af stamfaderens aner - hans moder Kirsten Pedersdatter. Kirsten blev gift med Niels Clemens,

enkemand på Farum nr. 2 Akaciegården. Første gang Kirsten er nævnt er i et skifte d. 21-1-1702 efter hendes forældre Peder Hansen og Ludsie Pedersdatter på Bybækgård. De havde kun 2 børn: Kirsten og Peder.

Året før kom en forordning, der skulle dæmme op for de mange øde gårde. Nu skulle der ved skifter på kongens gårde først udtages det nødvendige til gårdens fortsatte drift, og det skulle friholdes for udlæg og arvedeling. Det, der så blev tilovers, kunne sjældent dække gælden, så det var kun få steder, der nu blev noget til arvingerne.

De to arvinger Peder og Kirsten med hendes mand og væрге Niels Clemens blev derfor enige om ikke at gøre boet op. Peder overtog gården og gælden.

Der var restancer af skat og landgilde fra de sidste 10 år på 72 rd. 5 mk. Det blev omregnet til 109 dlr. 1 mk. Bønderne regnede stadig med slettedaler à 4 mk.

Få måneder efter døde Niels Clemens. Der blev skiftet efter ham på Akaciegården d. 13-6-1702. Han var måske den rigeste bonde i sognet på den tid, der var mere end 20 heste og lige så mange stude. Værdierne beløb ialt 668 dlr. Til gårdens drift, kaldt »Besværing«, blev beregnet 218 dlr. Der blev 370 dlr. tilovers til deling mellem Kirsten og deres 3 børn.

Nu kom der nogle for at låne penge hos Kirsten på Akaciegården. Hendes onkel Rasmus Jensen på Ellegård lånte 50 dlr. Niels Clemens fætter på Palholm lånte 33 dlr. Palholm blev stadig mere forgældet, så de penge gik tabt.

Kirstens anden mand, Ole Pedersen, var gårdmandssøn fra Lille Værløse. Hans moder Maren Pofvelsdatter var nu i sit andet ægteskab på en gård i Slagslunde. Vi ved ikke, hvordan Ole kom til skade, men da han var uheldbredelig, blev deres karl Anders Rasmussen indtegnet som fæster af gården i 1709.

Året efter døde Ole Skræder. Der blev skiftet d. 16-7-1710. Besætningen var halveret, men det var stadig en god gård. Restancerne var 60 dlr., og når børnenes arveparter blev fraregnet, blev der til rest 17 dlr. Det fik Kirsten lov at beholde til sin egen begravelse, og så blev der ingen arv til Ole Skræders 3 børn. Hans begravelse havde kostet 30 dlr., det samme som bygningerne var vurderet til. Amtsforvalteren ville nu slutte skiftet på een betingelse, at enken giftede sig med karlen Anders, der havde fået gården i fæste, men det ville hun på ingen måde. Så kunne hun ikke blive boende på gården, og så skulle restancerne betales straks, men først skulle der udtages til gårdens drift. Da der blev pantet for skat, blev møblerne medtaget: 3 dragkister, et egebord med fod, den eneste stol, og hendes sengested med grønt omhæng. Kirsten ville få det hele tilbage, hvis hun giftede sig med Anders, men hun sagde stadig nej. Så blev børnenes arvegods udpantet. Det skal børnenes formyndere have i forvaring, blev der sagt. Alt Kirstens fine sengetøj, ja alt løsøre blev skrevet op, og det var kun nok til 2 af børnene.

Så måtte Kirsten bøje sig. Der blev straks sendt bud efter præsten, så trolovelsen kom i orden, og så blev der noteret:

»Og som Enken fremdeellis forblifver ved Gaarden, så blef hinde det udlagde gods for gaardens besætning og dens Kongl. fordrende Restantz Arfveret, hvorimod hun og hinde trolofve-

de fæstemand Anders Rasmussen anlofvede at afbetale dend Kongl. fordrende Restantz det snarest hun det kan til veye bringe«. Kirsten fik også lov at beholde børnenes arvegods, »og efterdi børnene endnu ere umyndige og hiemme hos Moderen, saa blifve Anders Rasmussen befried for Rente af børnenes Capital indtil at Drengbørnene opnaar Deris 15 Aar og Pigen indtil hun blifver 12 Aar, at de self deris brød hos fremmede kan erhverfve«. Kirsten var nu 40 år. Året efter fødte hun sit sidste barn.

I 1717 blev der skiftet i Slagslunde efter Kirstens svigermor Maren Rofvelsdatter. Da hendes søn, Ole Skræder, var død, blev hans børn nævnt som arvinger, men der blev ingen arv. Manden havde været krøbling i mange år. Der var værdier for 213 dlr., men besværing og gæld blev 536 dlr.

I 1719 blev der skiftet efter Kirstens tredje svigermor Kirsten Olles på Farum nr. 6. Der arvede Anders Rasmussen 9 rd. Nu blev alt regnet i rigsdaler. Anders havde en halvbroder, Rasmus Hansen, der fik det samme. Han havde få år før søgt om at få fødegården, men det blev nægtet. Nu var hån sognefoged i Slagslunde.

I 1724 skulle Kirsten arve sin ældste søn Laurits. Han var blevet gift med en gammel enke på en gård i Knardrup. Der blev ingen arv, skønt Laurits havde en del tilgode for udlånte penge.

I 1730 blev Kirsten enke tredje gang, men der gik over 2 år, inden der blev skiftet efter Anders Rasmussen. Sønnen Niels Ole Skræders ville gerne overtage gården, men det fik han ikke lov til. Han blev derimod presset til at fæste den elendige nabogård. Ved sessionen i 1731 blev noteret: »Niels Olsen formaaget at antage sig Lars Hansens ved Dom afsat Gaard Nr. 1 af Farum og ved Tiltrædelsen betale Restancen 40 rd. og forskaffe sig selv den manglende Besætning. Fri Indfæstning«. Samme år blev Niels Olsen trolovet med Inger Rasmusdatter fra Ellegård i Stavnholt, datter af Kirstens onkel Rasmus Jensen, men Inger havde aldrig set sin far. Hun var 14 dage gammel, da der blev skiftet efter faderen d. 30-6-1711. Rasmus Jensen havde ikke fået afdraget noget på lånet fra Akaciegården. Hans efterfølger var bedre til det. Rasmus Jensen var gårdmandssøn fra Lille Værløse. Han havde fået Ellegård ved at gifte sig med den gam-

le enke på gården - Kirstens faster Inger. Hun døde i 1710. Ved skiftet krævede karlen og pigen deres løn. Rasmus giftede sig nu med sin tjenestepige Maren Andersdatter, og da hun kort efter blev enke, giftede hun sig med karlen på gården, Poul Jensen, som derved blev gårdmand og Ingers stedfar.

Man regnede med, at Rasmus Jensen var Ingers far, og at han fik en naturlig død. Der var nok nogle, der tvivlede.

Endelig - d. 19-9-1732 blev der skiftet på Akaciegården efter Anders Rasmussen. Nu var hans eneste barn også død, og derfor regnede hans søskende med, at de var arvinger, men det blev fastslået, at enken var eneste arving. Der var værdier for 271 rd., men besværing og gæld blev 2 rd. mere. Kirsten sagde nu, at hun ville afstå gården til sin søn Peder Nielsen, men det kunne ikke tillades. Peder var dragon. Den mand, der nu blev indsat på gården, kunne ikke købe besætningen af enken, og han havde ikke held med sit frieri. To år efter bad han sig løst af fæstet, og så fik sønnen Peder Nielsen gården, men han kunne ikke klare den, og i 1743 måtte han forlade gården i armod.

Kirsten måtte nu leve af afmisse. Hun døde 77 år gl. i 1747. Der blev skiftet efter Kirsten Pedersdatter d. 12-6-1750, fordi hun - kort før sin død, havde arvet en del penge fra sin yngste søn Peder Olsen, der døde barnløs. Han var vognmand i København.

Af Kirstens 7 børn var der nu kun 3 tilbage: Niels Olsen, Peder Nielsen husmand, og hans søster Johanne gift med Jeppe Hansen på Gammelgård. Han kom alt for tit på kroen, og derfor blev gården frataget dem i 1755. Jeppe betalte ellers, hvad han skulle, men det meste af jorden havde han lejet ud. Han klagede til kongen og skrev, at de uden grund var sat ud og nu var »husvildegaaende Stoddere«.

Niels Ole Skræders gik det særdeles godt for. Han døde dog allerede 48 år gl. i 1754.

Der blev 600 rd. til arvingerne. Der var 8 børn, de fik hver en gård.

Gård nr. 1 i Farum blev i slægten i 201 år. Først derefter blev den kaldt »Sejlgården«. Den stråttækte gård er bevaret og er nu den eneste gård, der er tilbage i Farum by.

Povl Vang Larsen.

HVEDEMARKEN

I morges løfted' jeg mit blå gardin
og så den part af himlen, som er min
Jeg så mod syd, hvor skovens mørke bræmme,
går ud i et med markens hegn herhjemme,
mod slottets tårne og den lille by
hvor hamre klinged' sprødt i dagen ny.

Mod øst hvor solen fra sin himmelrand,
sig fjerned' og forgyldte sky og land
og der, mod bakkens hæld og solens skive,
jeg så at hvedemarken var i live.
Før brun som bark, men nu i forårsdragt
den glitred' grønt med tusind perlers pragt.

Et korn blev sået i den varme jord
og gemtes blidt bag sneens barske flor.
Nu lover det til høst os gyldne dynger
af fede kerner, som på loftet tynger,
men dog vil lette på det hårde tryk
som altid, altid knuger bondens ryg.

Den morgenstund var rammen om en bøn:
at arven trygt kan gå fra far til søn,
at furen pløjes og erfaring søges,
at kornets gyldne strøm bestandig øges.
Og se, så stærk er hvedekornets lov:
Dets eget liv er nye livs behov.

E. N.

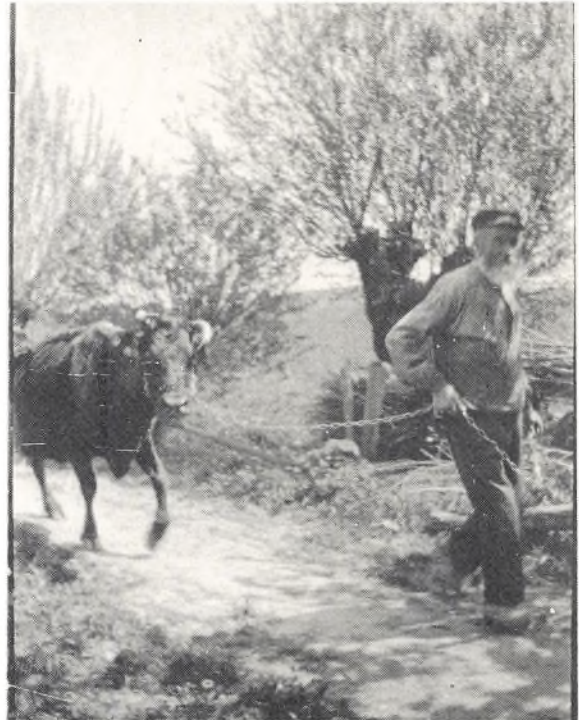
De gamle billeder

»Dagligliv på gården for 60 år siden«

Redskaberne gøres klar.

Inspireret af »Nu er det længe siden . . . « har Else Nielsen, »Jægergaarden«, Køge sendt os disse billeder.

Koen trækkes hjem.

»Rivelsen« køres hjem på trillebør.

Et lille pusterum.

Velkommen til nye medlemmer:

Fru Olga Madsen
»Træhøjgård«
Tågebyvej 1
4735 Mern

Pensionist
Helga Christiansen
Tingagervej 1
Haming
6900 Skjern

Gdr.
Marie og Jens A. Petersen
Nybøl Skovvej 6
Nybøl Mark
6230 Bredebro

Gdr.
Inger og Hans M. Jensen
Ødstedvej 5 c
7182 Bredsten

Gdr. fru og hr.
Allis og Claus Langvad
»Houdalgaard«
Herningvej 5
Stanghede
8880 Viborg

Gdr.
Julie og Laurits Krog
»Aavang«
Hovedvejen 23
Dongshøjrup
5771 Stenstrup

Gdr.
Grethe og Mads Schmidt Eriksen
»Toftegård«
Lusigvej 14
Broballe
6430 Nordborg

Lærer Helle Højgaard Haugaard
og gdr. Jens Chr. Haugaard
Brønderslevvej 191, Havgaard
Vrensted
9480 Løkken

Gdr.
Ruth og Jens Laurids Pedersen
»Østergaard«
Stubstrupvej 113
Stubstrup
9700 Brønderslev

Gdr.
Lena og Lars Jørgen Pedersen
»Lerbjerggaard«
Hadstenvvej 15
8370 Hadsten

Gdr.
Gudrun og Hans S. Hansen
»Skovgaard«
Søllerupvej 1
4681 Herfølge

Fru Lene Hansen
Dyssevej 6
St. Elmue
4640 Fakse

Gdr.
Elise og Ole Bro
»Stadagergaard«
Strandgyden 15
Båring
5466 Asperup

Gdr.
Arne Henriksen
»Østervang«
Østvej 4
Herritslev
4880 Nysted

Gdr.
Ejnar Hansen
Askhavnsvej 67
Femø
4930 Maribo

Gdr.
Margit og J.M. Riis
Bøgebjerggård
Fåborgvej 91
Gummerup
5620 Glamsbjerg

Gdr.
Ingrid og Jørgen Andersen
»Højstrupgård«
Frankerupvej 45
Eggeslevmagle
4230 Skælskør

*Glade
Slægts-
gaardsfolk
på
succesrig
Norgestur.*

. . . og her en hilsen fra Norgesturen

Kære venner!

Fra Skagen til Gedser, fra Tønder til Rønne
er vi samlet her, om ret jeg skønne.
Bondeæt har vel de fleste i stammen,
fælles interesse har ført os sammen.
Jens Peter »Døgnbrænder« og Hans »skuespiller« Hviid
har ofret for os en masse tid,
de supplerer hinanden på fortrinlig vis
og gi'r også hinanden både ros og ris!
Som rejseledere må man vist sige,
det bli'r svært at finde jeres lige.
I har vist os skønhed, I har vist os pragt
I har vist os Norge klædt i sommerdragt
et land så forskelligt fra vort i natur

med dejlig kunst og en gammel kultur,
ja, I har givet os så meget i sinde,
det vil vi bevare til evigt minde!
Venner her, tak for hyggelige dage,
en enkelt har vi jo endnu tilbage.
Hov! - een person jeg glemte før,
Egon, vor helt eminente chauffør!
Skal vi ikke alle rejse os op
mens vi endnu er samlet og i sluttet trop
hylde Egon, Hans og Jens Peter
før vi forlader den norske sæter!!

Tak for dejlige dage!

Grete

Jens og Anna Jensens fond...

udlåner penge til unge landmænds etablering, også ved generationsskifte. Årlige ydelse uden kurstab for tiden 12 procent, hvoraf 9 procent er rente. Henvendelse til:

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, Rynkeby, telefon (09) 39 13 17.

Henvendelse til fonden skal være indsendt senest 1/6 eller 1/12 hvert år.

Slægtsgårdsarkivet meddeler nye priser:

Første undersøgelse ..... kr. 150,-
Ønskes yderligere undersøgelser
aftales pris med arkivaren.
Folketællingsundersøgelse ..... kr. 60,-

Alle medlemmer
bør have . . .

Fås på sekretariatet,
hos redaktøren samt
hos kredsformændene.
Pris 20 kr.

Det ny emblem

Vi skaffer penge til gårde.

København: Jarmers Plads 2
1590 København V. Tlf. (01) 12 53 00

Århus: Åboulevarden 69,
8100 Århus C. Tlf. (06) 12 53 00

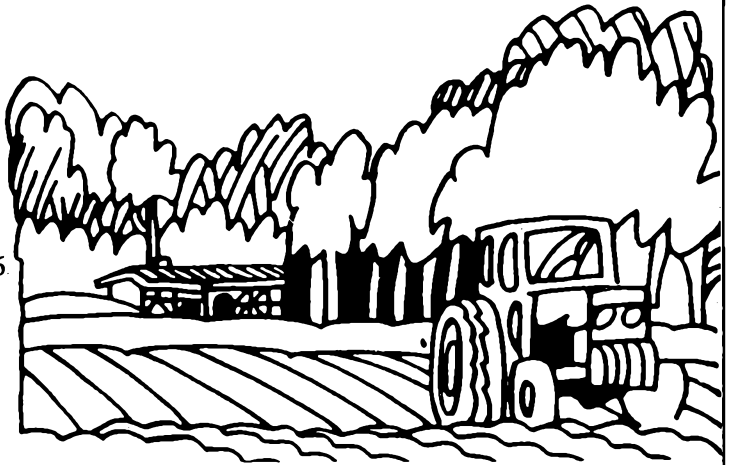
Herning: Viborgvej 1,
7400 Herning. Tlf. (07) 12 53 00

Afd. kontor i Ålborg: Algade 38,
9100 Ålborg. Tlf. (08) 12 53 00

Afd.kontor i Odense: Jernbanegade 16
5000 Odense. Tlf. (09) 12 53 00

Kreditforeningen Danmark

Skaf foreningen nye medlemmer!

Undertegnede foreslår, at nedennævnte får tilsendt materiale om Dansk Slægtsgaardsforening og opfordres til at blive medlem:

Titel

Navn

Postadresse

den

19

Underskrift

Ønsker man ikke at klippe i bladet, kan forslag indsendes til sekretariatet på alm. postkort.

Skattemæssig rådgivning
Økonomisk rådgivning
Selvangivelser
Generationsskifte
Vejledning ved
ejendomshandler
Regnskab og revision

Speciale: Landbrugsregnskaber
- 20 års erfaring.

Regnskabsfirmaet

K. POULSEN WINTHER

Agronom - Buen - 9800 Hjørring
Tlf. (08) 92 52 88 Privat: (08) 99 83 22

Vi værdsætter danske landbrug

Kreditforeningslån til investeringer, generationsskifte og andre formål optages i Forenede Kreditforeninger og i Jyllands Kreditforening.

Og det er ikke nogen tilfældighed, at det er sådan. Gennem mange års arbejde med vurdering af dansk jord har vi fået et erfaringsmateriale, der kommer dansk landbrug til gode hver eneste dag.

Derfor er De sikker på faglig ekspertise og solid dømmekraft, når De låner i kreditforeningen – og det gør hovedparten af de danske landmænd.

Lånegrænse

De kan optage lån inden for 45% af ejendommens kontante værdi, og besætning og driftsinventar kan medbelånes.

Traditionelle lån

Traditionelle lån er lån, hvor ydelsen er konstant gennem hele lånets løbetid. Disse lån kan optages til alle formål.

Løbetiden er maksimalt 30 år.

Indekslån

Lån til nyopførelse samt om- og tilbygning af landbrugsejendomme, herunder stuehuse, kan ydes som indeksslån.

Løbetiden er maksimalt 30½ år.

Ydelsen på indeksslån er mindre end på traditionelle lån i starten og større senere hen. Ydelse og restgæld på indeksslånet vil blive reguleret to gange årligt på basis af den halvårlige procentvise ændring i nettoprisindekset.

Tal med kreditforeningen

Men de nøjagtige oplysninger om Deres lånemuligheder får De ved at ringe til kreditforeningen eller ved at henvende Dem til en af vore landbrugskyndige vurderingsinspektører.

Har De lyst til at læse nærmere om låne-reglerne, kan De bestille vor landbrugsbrochure, der fremsendes fra dag til dag.

I Jylland

**JYLLANDS
KREDITFORENING**

6100 HADERSLEV: Åstrupvej 13. Tlf. (04) 52 7000
6950 RINGKØBING: Hemingsvej 3. Tlf. (07) 320111
8800 VIBORG: Set Mathiasgade 1-3. Tlf. (06) 62 33 33
9100 AALBORG: Boulevarden 43. Tlf. (08) 12 38 77
8260 ÅRHUS-VIBY J: Kongsgårdsvej 6. Tlf. (06) 14 88 00

– og på øerne

**FORENEDE
KREDITFORENINGER**

Fynsområdet:
Mageløs 2, Postboks 343,
5100 Odense C - Tlf. (09) 11 77 77

Området øst for Storebælt:
Otto Mønstedts Plads 11, Postboks 333,
1503 København V - Tlf. (01) 15 34 34